

Nr 37

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning angående bostadsförmedlingens organisation och principer.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 192 av herrar *Lennart Geijer* och *Gunnar Berg* samt II: 246 av herr *Svenning m. fl.* föreslås, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning angående bostadsförmedlingens organisation och principer i avsikt att utröna möjligheterna att åstadkomma normgivande regler för en i princip enhetlig bostadsförmedlingsorganisation för alla kommuner som nu har eller i framtiden kommer att inrätta kommunal bostadsförmedling.

I motionerna anföres bl. a. att målet för den kommunala bostadsförmedlingen varit dels att åstadkomma en så rättvis fördelning som möjligt av nytillkommande lägenheter och dels att få till stånd en registrering av de bostadsbehövande. Både äldre och nytillkomna bostäder bör fördelas bland de bostadssökande på ett så rimligt och effektivt sätt som möjligt. För att nå därhän bör större enhetlighet åstadkommas i fråga om bostadsförmedlingsorganens uppbyggnad och arbetssätt samt deras bedömningsgrunder inom de olika kommunerna. Rådande tillstånd är helt otillfredsställande. En grundlig undersökning bör därför göras av bostadsförmedlingsförhållandena i landet samt av möjligheterna att föreskriva i princip enhetliga normer för den kommunala bostadsförmedlingen, därvid inom normernas ram bör lämnas utrymme för lokalt betingade variationer. Själva beslutet om inrättande av ett förmedlingsorgan skall vara kommunens angelägenhet men normerna bör innefatta regler för organets uppbyggnad. Hänsyn bör vidare tagas till i vilken utsträckning fastighetsägarna skall medges rätt att själva förmedla hyresledig bostad. Möjligheten till någon form av interkommunal bostadsförmedling bör undersökas. Frågan om offentlig insyn i bostadsförmedlingens verksamhet bör utredas.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motion II: 246.

Utskottet har inhämtat yttrande av bostadsstyrelsen, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Stockholms fastighetsägareförening och Hyresgästernas riksförbund.

Bostadsstyrelsen, som ansluter sig till motionernas syfte, ifrågasätter om den föreslagna utredningen bör ankomma på statsmakterna. Prövningen av de förslag en utredning kan komma att framlägga bör icke ankomma

på något statligt organ. Det synes därför ligga närmast till hands att kommunförbunden gör utredningen och därefter utfärdar råd och anvisningar för verksamheten. Därvid bör behovet av samarbete mellan bostadsförmedlingarna i olika kommuner uppmärksammas.

Styrelsen erinrar vidare om att i motionerna hänvisas till en av styrelsen företagen enkät till kommuner av skilda typer. Någon sådan enkät har icke förekommit. Förmodligen avses någon av de årliga enkäter styrelsen genomfört beträffande antalet registrerade bostadssökande inom vissa kommuner.

Landskommunernas förbund anför att i de flesta expanderande tätorterna genom kommunens försorg anordnats någon form av bostadsförmedling; i de större kommunerna som särskild organisation, i de mindre genom kommunalnämnden eller kommunalt bostadsföretag. Den befintliga bostadsförmedlingsverksamheten säges i stort sett fungera väl. Enligt förbundets uppfattning är de lokala och regionala förhållandena helt avgörande för en bostadsförmedlings uppbyggnad och funktion. Den enskilda kommunen och de regionala samarbetsorganen bör därför själva få organisera bostadsförmedlingsverksamheten helt efter ortens resp. regionens förhållanden. Motionerna avstyrkes.

Stockholms fastighetsägareförening framhåller, att bostadsförmedlingsverksamheten är en kommunal angelägenhet och att kommunen därför bör ges frihet att anpassa förmedlingens verksamhet och arbetssätt efter den kommunala förvaltningsorganisationen i övrigt. Införes centralt utfärdade regler kommer det att hämma kommunernas möjligheter att anpassa organisation och arbetssätt efter de lokala förhållandena. En verksamhet av bostadsförmedlingens art torde mindre än de flesta andra offentliga verksamhetsområden vara betjänt av att inordnas i ett enhetssystem. Vad som till slut blir avgörande för förmedlingsverksamheten är den praktiska tillämpningen.

Redan nu förekommer, säger föreningen, i viss utsträckning interkommunalt samarbete och utvecklingen synes gå mot ett vidgande av detta samarbete. Det synes lämpligt att denna utveckling får ostört fortsätta utan centralt ingripande genom anvisningar, som knappast kan ta hänsyn till alla praktiska svårigheter.

I fråga om den offentliga insynen framhåller föreningen att i vart fall i Stockholm sådan insyn är i lika mån tillgodosedd vid bostadsförmedlingen som vid varje annat slag av kommunal verksamhet.

Föreningen avstyrker motionerna.

Hiresgästernas riksförbund framhåller att tillgängliga lägenheter bör fördelas bland de bostadssökande på ett så rimligt och effektivt sätt som möjligt. Förmedlingarna bör därför tillföras ett så stort material, att en omfattande bytesverksamhet kan komma till stånd. Ett ökat antal kedjebyten skulle minska antalet bostadsköande. Det synes vidare, anför för-

bundet, som om man på vissa förmedlingar arbetade alltför stelbent på grund av bl. a. bristande rutin hos personalen. De missförhållanden som på sina håll kunnat konstateras torde bero på dels att otillräckligt material tillförts förmedlingarna och dels att ärendena handlagts av okvalificerad arbetskraft. Förbundet finner angeläget att det undersökes i vad mån enhetligare regler för den kommunala förmedlingsverksamheten kan uppställas. Reglerna bör kunna modifieras efter de lokala betingelserna i kommunerna. Att barnfamiljer med begränsade inkomster har svårare än andra bostadssökande att bli godtagna av fastighetsägarna är mindre tillfredsställande. Den interkommunala förmedlingsverksamheten bör vidare utredas. Förbundet tillstyrker motionerna.

Svenska stadsförbundet anför:

Utan att i detalj känna till de olika bostadsförmedlingarnas organisation och arbetssätt kan styrelsen vitsorda att det i dessa avseenden råder stor oenhetlighet kommunerna emellan. Anledningen härtill är att de kommuner, som ansett sig vara i behov av kommunal bostadsförmedling, byggt upp organisationen på det sätt som ansetts mest lämpat för respektive kommun. I de fall stadsförbundet konsulterats har förbundet till ledning tillhandahållit fullmäktigebeslut, stadgar och reglementen rörande andra städens bostadsförmedlingar. Några rekommendationer om viss organisation har däremot icke lämnats.

Den organisatoriska sidan av bostadsförmedlingsverksamheten är givetvis av stor betydelse för verksamhetens effektivitet men viktigast är dock att bostadsförmedlingarna verkligen lämnar den service i materiellt hänseende de är avsedda att ge. Därmed är styrelsen inne på det i detta sammanhang utan tvekan väsentligaste spörsmålet, nämligen vilka bedömningsgrunder bostadsförmedlingarna bör begagna vid fördelningen av tillgängliga lägenheter.

I kritiken mot vissa bostadsförmedlingars verksamhet har bl. a. anförts att de icke skulle ha fyllt de krav på rättvisa i bostadsfördelningen som allmänheten har rätt att ställa. Med anledning härav får styrelsen framhålla att så snart man lämnar den rent tidsmässiga turordningen möter svårigheter av skilda slag. Att man av praktiska skäl i vissa fall måste frångå denna turordningsprincip torde ingen vilja bestrida. Sålunda är det uppenbart att den inom vissa gränser exempelvis måste stå tillbaka för bostadsbehov med sociala aspekter. Vidare kan bedömningen icke alltid ske efter en angelägenhetsgradering sedd enbart ur de bostadssökandes synvinkel utan i vissa fall måste förtur ges åt bostadssökande i produktions och den offentliga administrationens intresse.

Sammantaget är det sålunda en synnerligen grannlaga uppgift, som åvilar bostadsförmedlingarna och som i sig inrymmer svåra avvägningsproblem. Det är emellertid styrelsens uppfattning att bostadsförmedlingarna genomgående haft både vilja och förmåga att handha sin uppgift på det sätt som bäst tjänar flertalets och därmed även samhällets intressen.

Å andra sidan är det klart att det i och för sig torde vara ägnat att underlätta bostadsförmedlingarnas verksamhet om härför kunde meddelas vissa enhetliga bedömningsnormer. Förutsättningen är emellertid att dessa nor-

mer icke ges en alltför snäv utformning så att de binder förmedlingsverksamheten på ett sätt som icke tjänar allmänhetens intressen i mera vidsträckt bemärkelse.

Styrelsen får därför tillstyrka att frågan om enhetliga bedömningsnormer för bostadsförmedlingens verksamhet göres till föremål för utredning. Denna bör därvid givetvis också omfatta frågan om möjligheten att åstadkomma viss enhetlighet beträffande bostadsförmedlingarnas organisation.

Av motionerna framgår att en eventuell utredning även bör omfatta frågan på vilket sätt bostadsförmedlingarna skall erhålla ökad tillgång till förmedlingsmaterial samt i vilken omfattning fastighetsägarna skall vara skyldiga att antaga av bostadsförmedlingarna anvisade bostadssökande.

Då motionärerna härmed tangerar frågan om införandet av s. k. obligatorisk bostadsförmedling i den meningen att fastighetsägarna skall vara skyldiga icke blott att anmäla hyreslediga lägenheter till bostadsförmedlingarna utan även antaga av förmedlingarna anvisade hyresgäster, vill styrelsen erinra om att spørgsmålet om obligatorisk bostadsförmedling behandlades av riksdagen vid flera tillfällen under 1940-talet och senast uppmärksammades vid 1950 års riksdag. Vid samtliga tillfällen avvisades emellertid tanken på obligatorisk bostadsförmedling av väsentligen den anledningen att nyttan därav icke kunde förväntas överstiga de olägenheter av företrädesvis administrativ art, som ansågs förknippade med ett dylikt system.

I anslutning härtill vill styrelsen framhålla att det i vart fall för närvarande icke kan anses tillrådligt att införa obligatorisk bostadsförmedling. En dylik åtgärd utgör ett allvarligt ingrepp i den allmänna avtalsfriheten och kommer med visshet att medföra svåra problem på det administrativa planet. Visserligen är bostadsbristen alltjämt besvärande på många håll, men förhållandena på bostadsmarknaden har dock stadigt förbättrats. Sålunda har bostadsproduktionen aldrig varit så hög som för närvarande och prognoserna ter sig gynnsamma. Att i detta läge införa obligatorisk bostadsförmedling synes icke påkallat. Därest utvecklingen icke leder fram till en balans mellan tillgång och efterfrågan på lägenheter, kan det bli nödvändigt att frågan om en obligatorisk bostadsförmedling upptages på nytt.

I motionerna antydes emellertid vissa andra utvägar att förbättra bostadsförmedlingarnas tillgång på lägenheter och ge förmedlingarna vidgade befogenheter att placera bostadssökande. Då styrelsen finner det angeläget att främja bostadsförmedlingarnas möjligheter att fylla sin uppgift får styrelsen tillstyrka att utredningen även kommer att omfatta detta spørgsmål.

Slutligen har motionärerna ansett det erforderligt med utredning om möjligheten till någon form av interkommunal bostadsförmedling och frågan om den offentliga insynen i bostadsförmedlingarnas verksamhet. Styrelsen tillstyrker att även dessa frågor göres till föremål för utredning. Vad angår det förstnämnda spørgsmålet vill styrelsen framhålla att detta förutom den av motionärerna påtalade synpunkten rörande lånekvoterna även inrymmer vissa aspekter av arbetsmarknadspolitiskt intresse.

En minoritet i förbundets styrelse har anfört reservation och uttalat, att det bör ankomma på kommunerna själva att avgöra hur bostadsförmedlingen skall vara organiserad och efter vilka principer den skall arbeta, varför motionerna bör avslås.

Frågor berörande bostadsförmedlingen har vid flera tillfällen behandlats i riksdagen. Utskottet får i detta hänseende hänvisa till en redogörelse, som lämnats i tredje lagutskottets utlåtande nr 24 till årets riksdag.

Utskottet

Som framgår av de i motionerna angivna och i remissyttrandena vitsordade uppgifterna råder f. n. en påtaglig brist på enhetlighet kommunerna emellan i fråga om bostadsförmedlingens organisation och verkningssätt. Skiljaktigheterna kan självfallet till den del de betingas av olikartade förhållanden inom respektive kommuner anses väl motiverade, men det torde även förekomma att förmedlingsverksamheten icke uppnått önskvärd effektivitet.

Det har av såväl motionärerna som olika remissinstanser understrukits att beslut om inrättande av ett förmedlingsorgan skall vara kommunens angelägenhet. Utskottet delar denna uppfattning. Likaså finner utskottet det icke böra ifrågakomma att införa en obligatorisk bostadsförmedling. Riksdagen har vid upprepade tillfällen avvisat förslag härom, och motionärerna har icke heller förordat någon dylik anordning utan tänkt sig andra medel för att bättre tillgodose förmedlingarnas tillgång till lägenheter.

Motionärernas förslag innebär att statsmakterna skulle medverka till en lösning av de problem som föreligger på detta område. Utskottet inser att handhavandet av de med bostadsförmedlingens organisation och verksamhet sammanhängande frågorna väsentligen ankommer på kommunerna själva och att en viss tveksamhet kan uppstå beträffande spørsmålet hur långt statsmakternas medverkan bör sträcka sig. Utskottet hyser dock den meningen att ett klarläggande av vissa förhållanden inom bostadsförmedlingen och en undersökning av möjligheterna att vidtaga olika åtgärder skulle betyda ett stöd för kommunerna i strävandena att göra bostadsförmedlingen så effektiv som möjligt. Utskottet vill sålunda förorda en utredning beträffande vissa frågor på bostadsförmedlingens område.

En första uppgift för en dylik utredning skulle bli att kartlägga rådande förhållanden. Utredningen, som bör vara förutsättningslös, bör pröva möjligheterna att nå större enhetlighet i de av bostadsförmedlingarna tillämpade bedömningsnormerna vid tilldelning av lägenheter åt bostadssökande. Vid denna prövning bör beaktas exempelvis att sociala hänsyn och behov av särskild arbetskraft på vissa orter kan föranleda avsteg från den tidsmässiga turordningen i bostadskön. Utredningen bör också upptaga frågan hur bostadsförmedlingarna skall få bättre tillgång till lägenheter. Härvid bör dock, som ovan nämnts, införande av obligatorisk bostadsförmedling icke ifrågakomma. Vidare bör möjligheterna för åstadkommande av en effektivt organiserad interkommunal bostadsförmedling prövas. Ävenså bör övervägas hur den offentliga insynen i bostadsförmedlingarnas verksamhet lämpligen bör ordnas.

Utskottet får under hänvisning till det ovan anförda hemställa,
att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna
I: 192 och II: 246 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om
tillkallande av en utredning för prövning av i motionerna
berörda frågor.

Stockholm den 26 april 1962

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Carl Albert Andersson*, Sörlin, Axel Emanuel Andersson*, Hellebladh, Tage Johansson, Eric Peterson och Gunnar Pettersson;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herr Svensson i Kungälv, fru Thunvall, herrar Björkänge och Haglund, fru Gunne*, herrar Berglund, Svanberg*, Magnusson i Nennesholm, Westberg och Edlund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Axel Emanuel Andersson* och *Björkänge* samt fru *Gunne* och herrar *Magnusson* i Nennesholm och *Edlund*, vilka ansett att utskottet bort anföra och hemställa följande:

Bostadsförmedlingsverksamheten bör med hänsyn till de skilda förhållanden som råder olika kommuner emellan helt vara en kommunal angelägenhet. Att såsom motionärerna förordar åstadkomma normgivande regler för en i princip enhetlig bostadsförmedlingsorganisation för alla kommuner skulle enligt utskottets mening omöjliggöra en ändamålsenlig omprövning av förmedlingens verksamhet och arbetssätt efter de lokala förhållandena. Någon effektivisering av verksamheten torde inte heller uppnås om den inordnas i ett enhetligt system. Redan nu förekommer interkommunalt samarbete, och utvecklingen synes gå mot ett vidgat sådant samarbete.

Utskottet kan ej heller finna att förmedlingens behov av lägenheter genom en dylik åtgärd bättre skulle tillgodoses. Skall tillgången på lägenheter bli större än för närvarande, måste enligt utskottets mening helt andra vägar prövas. Inte minst viktig framstår här den tidigare av riksdagen beslutade successiva avvecklingen av hyresregleringen.

Utskottet får under hänvisning till det ovan anförda hemställa,

att de likalydande motionerna I: 192 och II: 246 icke må
av riksdagen bifallas.